

Documents per a l'organització i la gestió dels centres

Concreció i desenvolupament del
currículum de l'ESO

08/09/2015

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

Índex

Concreció i desenvolupament del currículum de l'ESO	4
1 Desenvolupament, concreció i aplicació del currículum de l'ESO	4
1.1 Currículum 2015-2016	4
1.2 Assignació horària de les matèries	5
1.3 Gestió del projecte educatiu de centre	7
1.3.1 Organitzacions curriculars que no requereixen autorització	7
1.3.2 Estratègies didàctiques i projectes didàctics propis de centre que requereixen autorització del Departament	8
1.4 Especificacions sobre matèries comunes	9
1.4.1 Llengua i literatura	9
1.4.2 Llengües estrangeres	10
1.4.3 Ciències de la naturalesa	10
1.4.4 Religió	10
1.4.5 Cultura i valors ètics	10
1.4.6 Educació eticocívica	11
1.4.7 Matemàtiques	11
1.4.8 Servei comunitari (3r i/o 4t d'ESO)	11
1.4.9 Treball de síntesi de 1r, 2n i 3r d'ESO	12
1.4.10 Projecte de recerca de 4t	13
1.5 Especificacions sobre matèries optatives	14
1.5.1 Matèries optatives de 1r, 2n i 3r d'ESO	14
1.5.2 Matèries optatives específiques a 4t d'ESO	16
1.5.3 Matèries optatives que es poden cursar a l'IOC	17
2 Atenció a la diversitat a l'ESO	18
2.1 Comissió d'atenció a la diversitat (CAD) o òrgan equivalent	19
2.2 Mesures generals	20
2.3 Mesures específiques	21
2.3.1 Programa intensiu de millora (PIM)	21
2.3.2 Programes de diversificació curricular (PDC)	21

2.3.3 Atenció als alumnes de procedència estrangera	21
2.3.4 Alumnes amb altes capacitats	22
2.3.5 Mesures de suport als alumnes que passen de curs amb matèries pendents o que no passen de curs	22
2.4 Mesures extraordinàries	22
2.4.1 Unitats d'escolarització compartida (UEC)	23
2.4.2 Unitats de suport a l'educació especial (USEE)	23
2.4.3 Escolaritat compartida amb centres d'educació especial	23
2.5 Plans Individualitzats (PI)	24
2.5.1 Criteris generals	24
2.5.2 Avaluació, promoció i acreditació de l'alumne	25
3 La transició entre etapes	25
3.1 Mesures estratègiques per optimitzar el procés de transició a l'inici de l'educació secundària obligatòria i entre cursos	25
3.2 Mesures estratègiques per optimitzar el procés de transició de l'educació secundària obligatòria a la postobligatòria	27
4 Avaluació	27
4.1 Proves externes d'avaluació de les competències bàsiques	27
4.2 Avaluació d'alumnes de l'etapa d'ESO	27
4.3 Reclamacions motivades per les qualificacions de l'ESO	29
5 Normativa d'aplicació (concreció i desenvolupament del currículum de l'ESO)	32

Concreció i desenvolupament del currículum de l'ESO

1 Desenvolupament, concreció i aplicació del currículum de l'ESO

1.1 Currículum 2015-2016

En l'organització del currículum d'ESO són d'aplicació, pel que fa al 1r i 3r curs, el decret en tràmit pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'ESO, i pel que fa al 2n i 4t curs, el Decret 143/2007, de 26 de juny.

La nova ordenació del currículum de l'educació secundària obligatòria s'estableix seguint un model d'ensenyament i aprenentatge de caràcter competencial, amb la finalitat de l'assoliment per part de l'alumne dels coneixements i les competències que afavoreixen l'autonomia necessària per a l'aprenentatge i el desenvolupament personal i social.

El currículum s'organitza, per a 1r i 3r d'ESO, en àmbits de coneixement. Els àmbits de coneixement són agrupacions de matèries que comparteixen competències bàsiques i orientacions metodològiques. Per al curs 2015-2016, l'estructura dels àmbits de coneixement i les matèries que inclouen és la següent:

- [Àmbit lingüístic](#)
 - Llengua catalana i literatura
 - Llengua castellana i literatura
 - Aranès
 - Llengües estrangeres

- [Àmbit matemàtic](#)
 - Matemàtiques
 - Matemàtiques acadèmiques i aplicades

- [Àmbit científicotecnològic](#)
 - Ciències de la naturalesa: física i química
 - Ciències de la naturalesa: biologia i geologia
 - Tecnologia

- [Àmbit social](#)
 - Ciències socials: geografia i història
 - Cultura clàssica
 - Emprenedoria

- [Àmbit artístic](#)

- Música
- Educació visual i plàstica
- [Àmbit d'educació física](#)
 - Educació física
- [Àmbit de cultura i valors](#)
 - Cultura i valors ètics

Cada matèria el currículum s'articula amb l'estructura següent: competències bàsiques de l'àmbit i continguts i criteris d'avaluació en els diferents cursos. En els annexos (del 3 a l'11) del decret en tràmit es concreta el nou currículum. Es pot consultar una versió provisional del currículum al web de la [XTEC](#).

La secció [Currículum i orientació](#) del portal de la XTEC inclou l'apartat [Competències bàsiques](#), que conté els documents d'identificació i desplegament de les competències bàsiques ja publicats, a l'educació secundària obligatòria, que els centres han de conèixer i anar incorporant en la formulació de les competències i criteris d'avaluació, en la selecció de continguts, en la presa de decisions metodològiques i en el disseny de les activitats d'avaluació. Així mateix, s'hi poden consultar altres recursos i materials com a eina de suport als centres per millorar l'assoliment de les competències bàsiques d'àmbit dels alumnes.

Les competències de l'[àmbit digital](#), pel caràcter transversal, s'han de treballar des de totes les matèries.

1.2 Assignació horària de les matèries

Durant el curs 2015-2016, l'assignació horària setmanal de caràcter general de les matèries per a 1r i 3r curs de l'educació secundària obligatòria és la següent:

Matèries comunes	1r	3r
Llengua catalana i literatura	3	3
Llengua castellana i literatura	3	3
Llengua estrangera	3	3
Ciències socials: geografia i història	3	3
Ciències de la naturalesa: biologia i geologia	3	2
Ciències de la naturalesa: física i química		2
Matemàtiques	3	4
Educació física	2	2
Música	2	2*
Educació visual i plàstica	2	-
Tecnologia	2	2
Religió o cultura i valors ètics	1	1
Tutoria	1	1
Treball de síntesi	(1)	(1)

Servei comunitari	-	(1)
Matèries optatives**	2	2
Total	30	30

(1) Sense assignació horària

*Transitòriament, per al curs 2015-2016, la distribució horària de les matèries de música i d'educació visual i plàstica de 3r d'ESO, es pot modificar d'acord amb la disponibilitat de plantilla i les necessitats de gestió del centre.

**Les hores de les matèries optatives es podran utilitzar a criteri del centre per aplicar les mesures d'atenció a la diversitat que el centre organitzi.

Durant el curs 2015-2016, l'assignació horària setmanal de caràcter general de les matèries per al 2n i 4t curs de l'educació secundària obligatòria és la següent:

Assignatures	2n	4t
Llengua catalana i literatura	3	3
Llengua castellana i literatura	3	3
Llengua estrangera	3	3
Ciències socials, geografia i història	3	3
Ciències de la naturalesa	3	-
Matemàtiques	4	4
Educació física	2	2
Música	-	-
Educació visual i plàstica	3*	-
Tecnologies	2	-
Educació eticocívica	-	1
Religió / Activitats d'atenció educativa	1	1
Tutoria	1	1
Treball de síntesi	(1)	-
Projecte de recerca	-	(1)
Servei comunitari	-	(1)
Matèries optatives**	2	-
Matèries optatives específiques***	-	9
Total	30	30

(1) Sense assignació horària

*Transitòriament, per al curs 2015-2016, la distribució horària de les matèries de música i d'educació visual i plàstica de 2n d'ESO, es pot modificar d'acord amb la disponibilitat de plantilla i les necessitats de gestió del centre.

**Les hores de les matèries optatives de 2n es podran utilitzar a criteri del centre per aplicar les mesures d'atenció a la diversitat que el centre organitzi.

***A 4t d'ESO l'alumne ha de cursar tres matèries optatives específiques a raó de tres hores setmanals d'entre les següents: biologia i geologia, física i química, educació visual i plàstica, música, tecnologia, informàtica, llatí i segona llengua estrangera.

1.3 Gestió del projecte educatiu de centre

D'acord amb l'[article 17](#) del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, els centres poden establir projectes interdisciplinaris o globalitzats que requereixin una organització horària de les matèries diferent de la que s'estableix amb caràcter general, que reorganitzin l'assignació de continguts a les diverses matèries, que impliquin agrupacions en àmbits o que suposin la implementació de determinats mètodes pedagògics.

Durant el curs 2015-2016 s'ha de garantir tant el manteniment de projectes educatius ja consolidats com les noves propostes organitzatives d'acord amb el marge d'autonomia dels centres. En tot cas, els projectes que s'impulsen de nou han de tenir en compte en la proposta organitzadora de 1r la totalitat de l'etapa. Igualment han de preveure com s'articularen el conjunt de mesures d'atenció a la diversitat, d'acord amb l'apartat *Atenció a la diversitat a l'ESO*.

Les modificacions en l'organització de les matèries i continguts han de garantir que al final de l'etapa s'hagin treballat totes les competències i continguts establerts.

1.3.1 Organitzacions curriculars que no requereixen autorització

No requereixen autorització del Departament les organitzacions curriculars que consisteixen a utilitzar el marge horari d'optativitat per ampliar la dedicació horària d'alguna matèria del currículum, amb la finalitat de millorar l'assoliment de les competències bàsiques i promoure l'èxit escolar dels alumnes o per ampliar l'assignació horària d'una matèria específica vinculada al projecte de centre.

Aquestes estratègies didàctiques pròpies o projectes didàctics propis s'han d'adoptar, a proposta del claustre i amb el coneixement del consell escolar i amb l'aprovació del director o, si escau, del o de la titular del centre. En el projecte educatiu s'ha de recollir la proposta per a tota l'etapa.

En tots els casos, els projectes didàctics propis o la implementació d'estratègies didàctiques pròpies han de dur-se a terme durant un període de quatre cursos per tal que la proposta coincideixi amb la durada d'una promoció d'alumnes des de 1r fins a 4t d'ESO, amb la possibilitat de pròrroga un cop avaluat i ratificat el projecte pel centre i, quan escaigui, pel Departament d'Ensenyament.

Atesa la situació del marc legal vigent, els centres han de desplegar els projectes centrant-se de manera especial en els tres primers cursos de l'etapa.

L'aplicació del programa intensiu de millora per a 1r i 2n curs (PIM) i/o els programes de diversificació curricular de 3r i 4t curs s'han de fer constar en el projecte educatiu del centre, en la programació general anual de centre i en les aplicacions de gestió de dades del Departament.

Condicions per a altres possibles assignacions horàries de 1r a 3r

Els centres poden modificar l'assignació horària setmanal de les matèries establerta amb caràcter general, excepte en el cas de l'educació física, la religió, la cultura i valors ètics i la tutoria. Aquesta nova distribució s'ha d'establir per a tota una promoció d'alumnes i ha de respectar les condicions següents:

a. Hores globals de les matèries

Per a cada matèria, el nombre total d'hores al llarg dels tres cursos no pot ser inferior a:

- Llengua catalana i literatura: 315 h
- Llengua castellana i literatura: 315 h
- Llengua estrangera: 315 h + 35 h
- Ciències socials: geografia i història: 315 h
- Ciències de la naturalesa: biologia i geologia: 175 h
- Ciències de la naturalesa: física i química: 175 h
- Matemàtiques: 385 h
- Música: 140 h
- Educació visual i plàstica: 140 h
- Tecnologia: 210 h

b. Presència de les matèries

Les matèries de llengua catalana i literatura, llengua castellana i literatura, llengua estrangera, ciències socials: geografia i història, ciències de la naturalesa i matemàtiques han de ser presents en tots els cursos i l'horari global no pot ser inferior al 60% del nombre total d'hores per curs.

1.3.2 Estratègies didàctiques i projectes didàctics propis de centre que requereixen autorització del Departament

Els centres que desenvolupin projectes educatius que impliquin una organització horària de les matèries que no reuneixin les condicions establertes a l'apartat *Organitzacions curriculars que no requereixen autorització* necessiten l'autorització del Departament d'Ensenyament.

Un cop acordada l'estratègia o el projecte pels òrgans competents del centre el director o directora o, si escau, el o la titular del centre, ha de trametre al director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al o a la gerent del Consorci d'Educació, la sol·licitud d'autorització, que ha d'incloure la justificació i argumentació del canvi plantejat, el calendari d'implementació, així com els instruments de seguiment i d'avaluació previstos.

Per als projectes que s'iniciïn el curs 2016-2017, el termini de presentació de les

sol·licituds d'autorització finalitza el 7 de març de 2016. El director o directora dels serveis territorials o l'òrgan competent del Consorci d'Educació de Barcelona, a la vista de l'informe emès per la Inspecció d'Educació, emetrà la resolució d'autorització o de desestimació.

1.4 Especificacions sobre matèries comunes

1.4.1 Llengua i literatura

Per aconseguir els millors resultats en el desenvolupament de les [competències bàsiques de l'àmbit lingüístic](#) i en el desenvolupament dels continguts curriculars de les matèries corresponents, els professors de llengües han de plantejar un treball conjunt i coordinat. Per orientar els professors com enfocar l'expressió escrita, el Departament d'Ensenyament ha publicat el document "[Orientacions pràctiques per a la millora de l'ortografia](#)".

La literatura

Per ajudar a desenvolupar la competència lingüística, els centres han de programar al llarg de l'etapa aquelles activitats que, prenent el text literari com a model d'excel·lència, permetin un aprofundiment de la comprensió lectora, l'expressió escrita i la comunicació oral des d'una perspectiva creativa i fomentant el gaudi de la paraula. En aquesta línia, el Departament d'Ensenyament posa a l'abast el document d'orientació didàctica "[La literatura a l'aula](#)" en què, a partir d'una selecció temàtica de textos clàssics antics i moderns, s'exposen orientacions metodològiques i d'avaluació.

La lectura

Tot i que la lectura en un centre educatiu és responsabilitat de totes les àrees, els departaments de llengua han de potenciar l'autonomia lectora dels alumnes i el gust per la lectura dins i fora de l'aula. El nombre mínim de lectures per treballar en el marc pedagògic de l'aula, en cada curs de l'etapa, és de tres obres de literatura en llengua catalana i tres obres de literatura en llengua castellana (s'ha d'assegurar una presència significativa d'autors que escriuen originalment en cadascuna d'aquestes llengües). Les obres que cal llegir les trien l'àmbit i les persones responsables de la programació d'aquestes matèries.

Les lectures seleccionades han de constar en la programació didàctica i s'han de fer públiques, conjuntament amb la llista de llibres de text, abans del 30 de juny anterior al començament de cada curs.

A l'espai del [Pla d'impuls de la lectura](#) del web de la XTEC, els professors trobaran adreces d'interès, orientacions, recursos, materials didàctics i bones pràctiques, perquè incorporin i sistematitzin estratègies lectores com a eix vertebrador dels aprenentatges.

El Departament d'Ensenyament ha establert com a objectiu estratègic la millora de l'èxit escolar de tots els alumnes. I ho fa potenciant la lectura sistemàtica en totes les àrees i matèries del currículum al llarg de tota l'escolaritat bàsica, per augmentar la

competència comunicativa i lingüística i el desenvolupament de l'hàbit lector dels infants i joves, sense oblidar que la competència lectora és la base de molts aprenentatges i un requisit per participar amb èxit en bona part dels àmbits de la vida adulta.

1.4.2 Llengües estrangeres

Atesa la necessitat de garantir un aprofitament màxim de les hores de contacte de l'alumne amb la llengua estrangera, aquesta ha de ser el vehicle principal de comunicació, no només durant el desenvolupament de les tasques d'aprenentatge sinó en qualsevol moment que requereixi una interacció de caire funcional dins l'aula.

La possibilitat de disposar de grups reduïts en una part de les hores comunes de llengua estrangera permet programar tasques d'aprenentatge en aquesta part de l'horari lectiu que incideixen molt especialment en el desenvolupament de les competències d'expressió i interacció oral.

Una de les hores assignades a llengües estrangeres a l'etapa es pot emprar per impartir una matèria no lingüística en llengua estrangera, d'acord amb el projecte lingüístic del centre.

1.4.3 Ciències de la naturalesa

Per aconseguir els millors resultats en el desenvolupament de les competències d'aquest àmbit, podeu consultar el document "[Competències bàsiques de l'àmbit científicotecnològic](#)".

Per al curs 2015-2016, les ciències de la naturalesa de 3r consten de les matèries de biologia i geologia, per una banda, i de física i química, de l'altra, les quals s'han d'avaluar de manera independent. Els alumnes de 4t que tenen les ciències de la naturalesa de 3r pendents, cal avaluar-los d'acord amb la normativa vigent en el moment en què van començar el 3r curs.

1.4.4 Religió

D'acord amb la normativa vigent, l'ensenyament de la religió té caràcter optatiu per als alumnes i és d'oferta obligatòria per als centres. Per a més informació vegeu els documents per a l'organització i la gestió dels centres "Ensenyament de la religió".

Durant el curs 2015-2016, per a 1r i 3r d'ESO, l'ensenyament de la religió s'avalua amb els mateixos criteris i efectes que les altres matèries.

1.4.5 Cultura i valors ètics

Durant el curs 2015-2016, per a 1r i 3r d'ESO, l'ensenyament de la cultura i valors ètics és d'oferta obligatòria i l'avaluació s'ha de fer amb els mateixos criteris i efectes que la de les altres matèries.

La matèria de cultura i valors ètics s'ha d'assignar a professors que reuneixin els requisits per impartir filosofia o cultura clàssica.

1.4.6 Educació eticocívica

La matèria d'educació eticocívica de 4t curs s'ha d'assignar a professors que reuneixin els requisits per impartir filosofia.

1.4.7 Matemàtiques

Les matemàtiques de 3r s'adrecen a tots els alumnes que cursen l'etapa d'ensenyament obligatori. Per aquesta raó s'ha considerat oportú fer confluïr les matemàtiques acadèmiques i aplicades i organitzar activitats d'aula prou àmplies que permetin l'atenció a la diversitat de tots els alumnes. A nivell organitzatiu cal comptar amb una hora de desdoblament setmanal.

En els continguts curriculars d'aquesta matèria, que es poden consultar al web de la XTEC, s'indica amb un asterisc (*) els que diferencien les matemàtiques orientades als ensenyaments acadèmics de les orientades als aplicats. Aquests continguts es poden impartir a 3r o 4t; en qualsevol cas, cal tenir en compte que s'han d'haver cursat en finalitzar l'etapa.

Per contribuir a millorar l'assoliment de les "[Competències bàsiques de l'àmbit matemàtic](#)" i després d'analitzar els resultats de les proves d'avaluació d'ESO, que mostren una dificultat notable i persistent en el camp de la geometria, el Departament d'Ensenyament publica el document "[Orientacions pràctiques per a la millora de la geometria](#)" per a l'educació secundària obligatòria.

1.4.8 Servei comunitari (3r i/o 4t d'ESO)

D'acord amb l'[article 79.1.e](#) de la Llei d'educació, el Departament d'Ensenyament impulsa el servei comunitari per als alumnes de secundària obligatòria, amb la finalitat de garantir que els estudiants, al llarg de la seva trajectòria escolar, experimentin i protagonitzin accions de compromís cívic, aprenguin en l'exercici actiu de la ciutadania i posin en joc els seus coneixements i capacitats al [servei de la comunitat](#).

El servei comunitari s'ha d'implementar en tots els centres educatius de secundària obligatòria de forma gradual en un termini de cinc anys des de l'entrada en vigor del nou decret.

El servei comunitari es desenvolupa en el marc curricular i mitjançant la metodologia d'aprenentatge i servei. Pretén desenvolupar la competència social i ciutadana dels alumnes i respon a la idea que l'educació és una eina de millora social, orientada a formar éssers complets, amb una dimensió tan intel·lectual com humana i moral.

El servei comunitari ha de formar part d'una o varies matèries i ha de tenir una dedicació aproximada de 20 hores, de les quals, com a mínim, 10 han de ser de servei actiu a la comunitat.

La intencionalitat i la complexitat dels projectes de servei comunitari fan que sigui necessari un compromís de col·laboració dels diferents agents del territori. Els agents territorials que poden intervenir en els projectes de servei comunitari són els centres educatius, els professionals dels serveis educatius, les administracions educatives i les entitats educatives culturals i socials.

El Departament d'Ensenyament té previst formalitzar convenis de col·laboració amb les entitats participants en el desenvolupament del servei comunitari.

El centre educatiu que desenvolupa un projecte de servei comunitari ha de:

- vincular el servei comunitari al projecte educatiu de centre i al currículum;
- vincular el servei comunitari a les necessitats de l'entorn;
- incloure el projecte en la programació anual de centre, avaluat pel consell escolar i aprovat pel director o directora;
- fer la planificació pedagògica i curricular del projecte: activitats d'aprenentatge, activitats de servei i criteris d'avaluació;
- concretar aspectes funcionals:
 - [autorització de les famílies](#)
 - [elaboració d'un document de compromís amb les entitats](#)

- planificar el reconeixement del projecte: actes institucionals, lliurament de diplomes, etc.

El Departament d'Ensenyament, a través dels serveis educatius, oferirà formació oportuna als centres que vulguin desenvolupar aquest projecte i a les entitats col·laboradores corresponents.

Consulteu l'apartat del web de la XTEC de [Servei comunitari](#).

1.4.9 Treball de síntesi de 1r, 2n i 3r d'ESO

El treball de síntesi està format per un conjunt d'activitats d'ensenyament i aprenentatge que impliquen un treball interdisciplinari que afavoreix la integració de coneixements i del treball en equip, tant per part dels alumnes com dels professors.

Aquestes activitats estan concebudes per avaluar si s'han assolit, i fins a quin punt, els

objectius de les diverses matèries del currículum i les competències bàsiques. L'alumne ha de fer un treball de síntesi en cadascun dels tres primers cursos de l'etapa.

L'equip de professors ha de programar un seguit d'activitats interdisciplinàries relacionades amb diferents matèries del currículum comú de l'alumne. No cal que en cada treball de síntesi hi hagi activitats associades a cadascuna de les matèries. En canvi, sí que és essencial que les diferents activitats siguin significatives i coherents.

En l'organització d'aquest treball s'ha de tenir en compte l'assignació d'un professor o professora de l'equip docent que el tutoritzi. Orientativament, s'ha d'assignar un tutor o tutora per cada dos o tres equips de quatre o cinc alumnes. El tutor o tutora del treball de síntesi s'encarrega de fer-ne el seguiment i l'orientació.

El treball de síntesi admet diverses formes organitzatives: de manera intensiva, concentrant totes les activitats en un període que pot oscil·lar entre els tres i els cinc dies, o bé de manera extensiva. En aquest segon cas, es pot dur a terme al llarg d'una part del curs o de tot el curs dins l'horari de les matèries.

1.4.10 Projecte de recerca de 4t

En el 4t curs tots els alumnes han de fer un projecte de recerca, preferentment en equip. L'objectiu del projecte de recerca és contribuir al desenvolupament de les competències bàsiques de l'ESO.

Característiques generals del projecte de recerca

El projecte està constituït per un conjunt d'activitats de descoberta i recerca realitzades per l'alumne, entorn d'un tema escollit i acotat, en part, per l'alumne mateix i sota el guiatge dels professors. Al llarg del projecte, l'alumne ha de demostrar capacitat d'autonomia i iniciativa en l'organització del treball individual, i també de responsabilitat, cooperació i col·laboració en el desenvolupament de projectes en comú.

El projecte de recerca consta d'una sèrie de tasques que es poden construir a partir de situacions, problemes o preguntes inicials, sobre les quals els alumnes, en grups reduïts, han de plantejar una hipòtesi o objectiu, planificar el mètode de resolució, integrar informació procedent de diverses fonts i, finalment, arribar a unes conclusions argumentades per mitjà d'un informe escrit i una breu exposició oral. Aquestes situacions inicials que es proposen als alumnes poden tenir un caràcter transversal, però també es poden emmarcar dins un àmbit de coneixement determinat.

En l'elaboració del projecte, es posen en acció les competències comunicativa lingüística i audiovisual (amb la presentació escrita del treball i l'exposició oral), la competència en el tractament de la informació i la competència digital (amb la cerca i gestió d'informacions en diversos formats) i la competència social i ciutadana (participació, responsabilitat, presa de decisions i capacitat dialògica en el treball en equip).

Un possible enfocament de les activitats o tasques que es proposin com a projectes de recerca consisteix a seleccionar preguntes o problemes socials rellevants, ja siguin de

l'entorn proper o llunyà, relacionats amb alguna disciplina o bé interdisciplinaris; preguntes o problemes que posin l'alumne en situació de fer-se noves preguntes, analitzar i valorar evidències, reflexionar críticament i avaluar les possibles solucions.

Organització del projecte de recerca

L'elaboració del projecte de recerca té una durada aproximada de 35 hores lectives i es pot distribuir temporalment de manera flexible al llarg del curs o bé concentrada en un període determinat com, per exemple, en sis dies.

Si s'opta per programar el projecte de recerca de manera extensiva al llarg del curs, aquest s'ha de dur a terme dins l'horari de les matèries. Es pot associar a alguna de les matèries optatives específiques, però també es pot vincular a altres matèries, àmbits o projectes del centre. En tot cas, ha de ser una matèria on es dugui a terme un treball específic de recerca.

Avaluació del projecte de recerca en el context del bloc de matèries optatives

Cada centre ha de dissenyar els criteris d'avaluació en funció dels tipus de tasques i dels objectius de la recerca, tenint en compte que es valorarà principalment el procés global del treball realitzat i la perseverança en la consecució de les fites proposades, i no únicament els resultats obtinguts. La qualificació final és individual i computa com a mínim el 50% de la qualificació del bloc d'optatives.

Sigui quina sigui l'organització triada pel centre, cal assignar una qualificació específica a la matèria del projecte de recerca. Aquesta qualificació s'incorpora, en l'avaluació final de 4t curs, a la qualificació del bloc de matèries optatives (amb exclusió de les tres matèries optatives específiques que ha hagut de cursar) que l'equip docent ha d'atorgar a cada alumne.

Aquesta qualificació del bloc de matèries optatives s'ha d'obtenir com a mitjana aritmètica arrodonida fins a les unitats de la qualificació del projecte de recerca, d'una banda, i de la qualificació aportada pels professors de les matèries optatives no específiques cursades per l'alumne al llarg del curs, de l'altra.

1.5 Especificacions sobre matèries optatives

El centre ha d'organitzar el currículum optatiu de l'alumne des d'una visió global, no fragmentada.

En començar el curs, el centre ha d'informar els alumnes de l'oferta programada de matèries optatives. L'alumne ha d'escollir el seu currículum optatiu amb l'ajut del tutor o tutora, a partir de l'oferta i de les condicions d'organització del centre.

1.5.1 Matèries optatives de 1r, 2n i 3r d'ESO

Per als alumnes que inicien l'ESO durant el curs 2015-2016, els centres han de

preveure que les matèries optatives de cultura clàssica i emprenedoria són d'oferta obligatòria almenys en un dels tres primers cursos.

L'oferta de segona llengua estrangera, com a matèria optativa, s'ha d'adequar al projecte lingüístic contingut en el projecte educatiu del centre, i se n'ha de promoure la presència i la continuïtat al llarg de l'etapa.

Cada centre pot proposar matèries optatives en els cursos de 1r a 3r d'ESO dins el marge horari establert per reforçar o ampliar les matèries del currículum, o bé pot utilitzar aquest marge horari per ampliar la dedicació horària d'alguna matèria del currículum, amb la finalitat de millorar l'assoliment de les competències bàsiques i promoure l'èxit escolar dels alumnes.

En especial, els centres han de prioritzar l'assoliment per part dels alumnes de la competència comunicativa lingüística i de la competència matemàtica en tots els àmbits o dimensions. En aquest sentit les hores de les matèries optatives es podran utilitzar per aplicar les mesures d'atenció a la diversitat que el centre organitzi.

L'organització temporal de les matèries optatives és criteri del centre, si bé durant el període en què l'alumne cursi cadascuna de les matèries optatives n'ha de cursar un mínim de dues hores setmanals.

Cal limitar l'elecció de l'alumne per alguna matèria optativa quan no hi hagi un mínim de 10 alumnes per cursar-la. Queden excloses d'aquesta limitació les matèries optatives de segona llengua estrangera i de cultura clàssica.

Emprenedoria

En el curs 2015-2016, els centres han d'oferir a 1r o 3r curs la matèria d'emprenedoria, per contribuir al desenvolupament de les competències transversals de l'ESO en l'àmbit personal i social i, especialment, la competència d'aprendre a aprendre, la competència social i ciutadana i la competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria.

És aconsellable que aquesta matèria s'ofereixi a 3r, atès que afavoreix l'autoconeixement de l'alumne en les opcions d'estudis posteriors, l'orientació professional i la iniciativa emprenedora.

D'acord amb el que estableix el [Decret 51/2012](#), aquesta matèria és un espai adient perquè la llengua estrangera sigui una de les llengües vehiculars del projecte empresarial que desenvolupa la matèria d'emprenedoria i perquè es puguin utilitzar materials didàctics en llengua estrangera. Per a més informació, consulteu l'apartat Recursos > [Emprenedoria](#) del web de la XTEC.

La matèria optativa d'emprenedoria s'atribueix prioritàriament als professors que reuneixin els requisits per impartir economia, ciències socials o geografia i història.

Segona llengua estrangera

L'opció de segona llengua estrangera constitueix un pla per a tota l'etapa, i l'opció de l'alumne és per al conjunt de l'oferta. Atès aquest caràcter de continuïtat, el centre –d'acord amb l'avaluació inicial de l'alumne– ha d'informar i orientar els alumnes que consideri que poden seguir aquests estudis. Això inclou la possibilitat que, amb els

critèris que el centre determini, un alumne s'incorpori a la segona llengua estrangera en un moment diferent de l'inici de la matèria.

En casos excepcionals, i considerant l'evolució acadèmica, si es considera més adient que un alumne que havia triat l'opció de la segona llengua estrangera cursi unes altres matèries optatives diferents, el director o directora del centre en podrà autoritzar el canvi.

Cultura clàssica

La matèria optativa de cultura clàssica ha de tenir una distribució de continguts adient al nivell en què s'ofereixi i la decisió d'impartir aquesta matèria en un dels cursos de l'ESO és competència del centre, si bé és aconsellable que aquesta matèria s'ofereixi a 3r, perquè representa una bona iniciació per als alumnes que triïn llatí a 4t d'ESO. La matèria optativa de cultura clàssica s'atribueix als professors que reuneixin els requisits per impartir grec i llatí.

1.5.2 Matèries optatives específiques a 4t d'ESO

D'acord amb el [Decret 143/2007](#), a 4t curs cada alumne ha de cursar tres matèries optatives específiques d'entre les següents:

- Biologia i geologia
- Educació visual i plàstica
- Física i química
- Informàtica
- Llatí
- Música
- Segona llengua estrangera
- Tecnologia

Els centres d'una línia han d'oferir un mínim de quatre matèries optatives específiques; els centres de dues o més línies n'han d'oferir un mínim de sis.

Els centres poden organitzar l'oferta de matèries optatives específiques en itineraris, és a dir, amb les matèries agrupades en diferents opcions coherents amb les diverses opcions laborals o d'estudis posteriors que vulguin fer els alumnes

Els centres han d'orientar l'alumne perquè l'elecció de matèries optatives específiques serveixi per consolidar-ne els aprenentatges bàsics o perquè li puguin ser útils per a estudis posteriors o per incorporar-se a l'àmbit laboral.

En l'avaluació de final de curs, cadascuna de les tres matèries optatives específiques que ha cursat l'alumne té una qualificació diferenciada.

Si el centre opta per fer un projecte didàctic propi amb una oferta més àmplia de matèries optatives a 4t curs, ha de disminuir les hores de les matèries comunes o de les optatives específiques, respectant sempre els horaris mínims de l'annex 5 del

Decret 143/2007, i prèvia planificació d'una estratègia didàctica pròpia, tal com estableix l'[article 17](#) del Decret 102/2010.

L'avaluació final de les matèries optatives no específiques que s'ofereixen dins un projecte o una estratègia didàctica propis del centre s'ha d'incloure dins la qualificació global del bloc de matèries optatives que s'explicita en els apartats *Projecte de recerca (4t d'ESO)*, *Característiques generals del projecte de recerca*, *Organització del projecte de recerca* i *Avaluació del projecte de recerca en el context del bloc de matèries optatives*.

Cal limitar l'elecció de l'alumne d'alguna matèria optativa específica quan no hi hagi un mínim de 10 alumnes per cursar-la. Queden excloses d'aquesta limitació les matèries optatives de segona llengua estrangera i de llatí.

1.5.3 Matèries optatives que es poden cursar a l'IOC

D'acord amb la [Resolució ENS/1432/2013](#), de 27 de juny, modificada per la [Resolució ENS/1252/2014](#), de 30 de maig, i per la [Resolució ENS/1790/2014](#), de 23 de juliol, relativa a les matèries d'educació secundària obligatòria i batxillerat dels centres educatius que es poden cursar en la modalitat d'educació no presencial, s'estableix la possibilitat de cursar algunes matèries a través de l'educació a distància, si per raons organitzatives l'alumne no les pot cursar en el centre ordinari, o bé aquest no les ofereix:

- En el 3r curs de l'ESO, per a la matèria optativa de segona llengua estrangera.
- En el 4t curs de l'ESO, per a les matèries optatives específiques d'informàtica i/o de segona llengua estrangera.

En aquest cas, la família ha de presentar al centre ordinari la sol·licitud de cursar matèries a distància. El director o directora del centre n'ha de donar, si escau, la conformitat i formalitzar la inscripció de l'alumne a l'Institut Obert de Catalunya en la primera quinzena del mes de setembre.

La inscripció de les matèries optatives esmentades de 3r i 4t d'ESO a l'Institut Obert de Catalunya és de caràcter gratuït.

L'Institut Obert de Catalunya facilita periòdicament la informació referent al seguiment i l'avaluació de les matèries en qüestió perquè el centre ordinari en què l'alumne cursa els estudis pugui incorporar-la als documents oficials d'avaluació.

El centre ordinari, a través del coordinador o coordinadora d'ESO o la persona de l'equip directiu que es designi, és el responsable de gestionar les proves de les matèries de l'IOC, que han d'aplicar-se presencialment i s'han de retornar a l'IOC per perquè les corregeixin.

Per tal d'assolir uns bons resultats el centre ordinari ha de preveure les actuacions següents:

- a. Assignar un professor o professora responsable del seguiment i suport de

l'alumne, que a més s'ha de coordinar periòdicament amb els professors de l'IOC.

- b. Informar les famílies de les característiques que suposa cursar aquestes matèries a distància i del suport corresponent que s'ha de donar al fill.
- c. Posar a disposició de l'alumne un espai del centre amb les condicions adequades perquè pugui cursar la matèria a distància.

En cas que es produeixi un trasllat d'expedient de l'alumne, una baixa acadèmica o qualsevol altra circumstància que n'alteri l'escolarització, el centre ordinari n'ha d'informar l'IOC.

2 Atenció a la diversitat a l'ESO

L'[article 91](#) de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, i l'[article 5](#) del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, estableixen que entre els elements que ha d'incloure el projecte educatiu del centre hi ha els procediments d'inclusió educativa, els criteris que orientin l'atenció a la diversitat i els que han d'orientar les mesures organitzatives, sempre d'acord amb els principis de l'educació inclusiva i la coeducació.

El "[Document d'orientació sobre l'atenció a la diversitat a l'ESO](#)", recull les orientacions generals per a l'organització de l'atenció a la diversitat i la diversificació curricular a l'ESO.

L'organització i gestió dels recursos del centre per atendre la diversitat ha de tenir com a objectiu primordial afavorir el desenvolupament de l'autonomia i la iniciativa personal, la comunicació, la relació social i la convivència de tots els alumnes, així com l'assoliment de les competències de l'etapa.

L'atenció a les necessitats educatives de tots els alumnes ha de plantejar-se des de la perspectiva global del centre i facilitar la participació prioritària de tots els alumnes en entorns ordinaris.

L'atenció a la diversitat consisteix en l'aplicació de mesures curriculars, metodològiques, organitzatives i/o psicopedagògiques que permeten personalitzar l'acció educativa per a tots els alumnes.

Les mesures d'atenció a la diversitat poden ser de caràcter general, específic o extraordinari i poden establir-se de forma temporal o permanent en funció de l'evolució i les necessitats de l'alumne. Els centres públics faran constar en la fitxa de l'alumne del programa SAGA (Esfer@) les mesures d'atenció a la diversitat, específiques o extraordinàries, que se li apliquen durant el curs acadèmic corresponent, en un termini de dos mesos a partir de l'inici de curs o, en el cas de trasllat, de l'arribada al nou centre.

Les mesures generals d'atenció a la diversitat suposen el primer graó en l'aplicació de

les mesures d'atenció a tots els alumnes i s'han d'establir sempre com a mesures prèvies a l'aplicació de mesures específiques i/o mesures extraordinàries.

Atenció a la diversitat a l'ESO		
Mesures generals	Mesures específiques	Mesures extraordinàries
<ul style="list-style-type: none"> • Programacions del grup classe: s'inclouen les mesures de reforç/ampliació convenients i s'ajusten a les necessitats de l'alumne. • Diversificació dels procediments i de les activitats d'ensenyament i aprenentatge i de les activitats d'avaluació: Mesures organitzatives* Mesures estratègiques i metodològiques 	<ul style="list-style-type: none"> • PIM, programa intensiu de millora: per als alumnes de 1r o 2n d'ESO que no han assolit les competències bàsiques de primària. • PDC, programes de diversificació curricular per a 3r o 4t d'ESO: Aules obertes Projectes singulars • Atenció als alumnes de procedència estrangera (nouvingut): aules d'acollida. • Atenció als alumnes de procedència estrangera: suport lingüístic. • Alumnes amb altes capacitats i interès per l'aprenentatge. 	<ul style="list-style-type: none"> • UEC: unitats d'escolarització compartida. • USEE: unitats de suport a l'educació especial.
Eines de planificació i seguiment dels alumnes Pla individualitzat (PI) o programacions grupals		
Orientació i seguiment dels alumnes		

*Mesures organitzatives com: intervenció de dos professors a l'aula, agrupaments flexibles, suport en petits grups, suport de manera individualitzada preferentment dins de l'aula ordinària, etc.

2.1 Comissió d'atenció a la diversitat (CAD) o òrgan equivalent

A fi de planificar, promoure i fer el seguiment d'actuacions que es duguin a terme per atendre la diversitat de necessitats educatives dels alumnes, s'ha de constituir en cada centre una comissió d'atenció a la diversitat o òrgan equivalent, presidida, en els centres públics, pel director o directora o un altre membre de l'equip directiu i, en els centres privats, per qui designi el o la titular amb criteris d'analogia.

La comissió d'atenció a la diversitat és l'adient per concretar els criteris i les prioritats per a l'atenció a la diversitat dels alumnes; organitzar, ajustar i fer el seguiment de l'aplicació dels recursos de què disposa el centre i de les mesures que cal aplicar; fer el

seguiment de l'evolució dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu i les propostes, si escauen, per a l'elaboració de les programacions grupals i/o dels plans individualitzats, i les altres funcions que en aquest àmbit li atribueixi el mateix centre.

Per a més informació consulteu el document [Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives](#).

2.2 Mesures generals

Les mesures generals d'atenció a la diversitat garanteixen l'atenció i el suport a tots els alumnes i inclouen el conjunt de les accions de reforç i ampliació que cada docent preveu per ajustar la programació general del grup a les necessitats de tots els alumnes. Això comporta la diversificació dels procediments i les activitats d'aprenentatges i d'avaluació, tant des de la perspectiva organitzativa com metodològica. No suposen cap flexibilització ni adaptació del currículum, sinó el conjunt d'estratègies que han d'adoptar els professors de les diferents matèries per ajustar la programació a les necessitats de tots els alumnes del grup classe.

De la mateixa manera, l'orientació i el seguiment de l'alumne s'estableixen com a elements clau en les mesures generals d'atenció a la diversitat i incorporen els principis d'aprenentatge competencial, principis psicopedagògics i el treball col·laboratiu dels equips docents per garantir l'atenció a tots els alumnes. Els criteris d'avaluació s'han d'establir d'acord amb els objectius programats i l'objectiu d'assolir les competències de l'etapa. A aquest efecte, s'han de diversificar els procediments i les activitats d'avaluació per facilitar l'avaluació contínua i regular el procés d'aprenentatge dels alumnes. Al mateix temps, cal potenciar l'autoavaluació i la coavaluació com a mesures de regulació de l'aprenentatge.

Tots els centres públics disposen d'un nombre d'hores de professors que s'assignen expressament per poder atendre la complexitat i diversitat dels alumnes, en què s'inclouen les necessitats educatives especials dels alumnes amb discapacitat, els alumnes amb problemes de conducta i els alumnes amb dificultats d'aprenentatge.

L'escreix d'hores de professors que s'assignen a cada centre per atendre la complexitat que comporta la diversitat dels alumnes té com a finalitat facilitar l'atenció específica als alumnes que presenten dificultats per assolir els aprenentatges. Per tal de donar compliment al principi d'inclusió, cal reservar la figura d'aquests professors per a aquesta finalitat.

Amb la mateixa finalitat d'atenció a la diversitat de necessitats educatives dels alumnes de l'etapa d'educació secundària obligatòria, els centres han de prioritzar la dedicació de les hores dels professors que estiguin disponibles per ajustament dels horaris personals, un cop cobertes les prescripcions curriculars dels diferents ensenyaments del centre. Les hores dels professors per atendre la diversitat dels alumnes no poden usar-se per disminuir simplement la ràtio d'alumnes per grup de manera generalitzada, sense cap altre criteri.

Les mesures d'atenció a la diversitat de necessitats dels alumnes que formen part del

grup classe no es limiten al reforç i a l'ampliació d'aprenentatges. Per exemple, el fet d'aplicar estratègies de treball cooperatiu i la intervenció de més d'un professor o professora a l'aula permeten una atenció més personalitzada als alumnes en general. Complementàriament a les estratègies que han d'adoptar els professors a l'aula per atendre les necessitats de tots els alumnes, els centres poden aplicar altres mesures organitzatives per atendre la part comuna del currículum com ara programacions per àmbits pel 1r curs d'ESO.

Per tant, per atendre la diversitat dels alumnes a l'aula ordinària caldrà prendre en consideració l'aplicació de mesures organitzatives, mesures estratègiques i metodològiques, mesures de reforç i/o d'ampliació dels aprenentatges i les mesures de seguiment i avaluació que siguin necessàries, tot responent als criteris generals d'atenció a la diversitat de centre.

2.3 Mesures específiques

2.3.1 Programa intensiu de millora (PIM)

El PIM és una mesura específica i temporal d'atenció a la diversitat que s'adreça als alumnes de 1r i/o 2n d'ESO per promoure la consolidació de les competències bàsiques de primària i la progressiva millora de les competències de l'ESO a 1r i 2n d'ESO en l'àmbit lingüístic (català i castellà) i l'àmbit matemàtic. Per fer-ho, cal intensificar la dedicació horària lectiva dels alumnes en aquests àmbits i aplicar metodologies que afavoreixin un aprenentatge personalitzat i adequat a les seves necessitats educatives.

Per a més informació, consulteu el document "[Programa Intensiu de millora](#)".

2.3.2 Programes de diversificació curricular (PDC)

Els programes de diversificació curricular s'adrecen als alumnes de 3r o 4t d'ESO i tenen com a finalitat afavorir que els alumnes que ho requereixin puguin assolir els objectius i les competències clau de l'etapa mitjançant una organització de continguts i matèries del currículum diferent a la que s'estableix amb caràcter general i una metodologia específica i personalitzada.

Per a més informació, consulteu el document "[Programes de diversificació curricular](#)".

2.3.3 Atenció als alumnes de procedència estrangera

Alumnes nous

En l'educació secundària, es considera alumne nouvingut aquell que s'ha incorporat per primera vegada al sistema educatiu en els darrers 24 mesos o, excepcionalment, quan s'hi ha incorporat en els darrers 36 mesos si procedeix d'àmbits lingüístics i culturals molt allunyats del català.

L'aula d'acollida té, pel que fa al coneixement de la llengua, la primera finalitat de proporcionar als alumnes nouvinguts un nivell de competències lingüístiques que els permeti interactuar en l'entorn escolar i social. Per seguir el currículum ordinari, aquests alumnes necessiten, a més d'aquest llenguatge comunicatiu, un llenguatge acadèmic específic de les matèries curriculars.

Per a més informació, consulteu el document "[Alumnat de procedència estrangera](#)".

Alumnes de procedència estrangera que necessiten suport lingüístic i social

En l'educació secundària, es considera alumnes de procedència estrangera aquells que no es poden considerar estrictament nouvinguts i que no tenen com a llengua familiar cap de les llengües oficials a Catalunya, les necessitats específiques dels quals es deriven de les limitacions en el domini del llenguatge acadèmic necessari per accedir als aprenentatges i en la possible manca de referents culturals i de coneixements previs que els permetin seguir amb normalitat els continguts curriculars i les dificultats d'integració escolar i social que els permetin l'èxit educatiu.

Per donar resposta a aquestes necessitats d'accés al currículum ordinari, per al curs 2015-2016, s'han previst, a més de les aules d'acollida, que continuen sent prioritàries, actuacions relacionades amb l'organització de suport lingüístic adreçat als alumnes de procedència estrangera que, incorporats plenament a l'aula ordinària, necessiten suports específics per seguir el currículum ordinari.

Per a més informació, consulteu el document "Alumnat de procedència estrangera".

2.3.4 Alumnes amb altes capacitats

Consulteu el document "[Pla individualitzat](#)".

2.3.5 Mesures de suport als alumnes que passen de curs amb matèries pendents o que no passen de curs

El centres han de disposar de mesures de suport per als alumnes que passin de curs sense haver superat totes les matèries destinades a recuperar els aprenentatges.

Quan un alumne no passa de curs ha de continuar un any més al mateix curs. Aquest fet ha d'anar acompanyat de mesures de suport, que ha d'establir el centre educatiu, per aconseguir que superi les dificultats detectades en el curs anterior. Aquesta circumstància s'ha de tenir en compte els efectes generals de promoció.

2.4 Mesures extraordinàries

2.4.1 Unitats d'escolarització compartida (UEC)

Són programes de diversificació curricular específics per a alumnes amb inadaptació al medi escolar i risc d'exclusió social.

El recurs UEC es preveu com a mesura extraordinària d'atenció als alumnes, que té per finalitat prestar atenció educativa complementant la que ofereixen els centres docents a alguns alumnes de 3r i/o 4t d'ESO, un cop s'han exhaurit les mesures generals i mesures específiques d'atenció als alumnes en el centre.

L'objectiu d'aquests programes és afavorir l'assoliment de les competències clau de l'etapa i garantir la continuïtat de la seva formació, amb una metodologia que motivi els alumnes per retornar-los la confiança en les possibilitats d'èxit personal, reforçar-ne els aprenentatges i evitar-ne l'abandonament escolar.

Aquests programes tenen una organització on els continguts propis de l'etapa es treballen en relació amb activitats de tipus pràctic que es vinculen a diferents oficis.

Per a més informació, consulteu el document "[Unitats d'escolarització compartida](#)".

2.4.2 Unitats de suport a l'educació especial (USEE)

El recurs USEE es preveu com la mesura extraordinària d'atenció als alumnes, que té per finalitat facilitar l'atenció educativa i promoure la participació en entorns escolars dels alumnes amb discapacitat intel·lectual i/o del desenvolupament, un cop s'han exhaurit les mesures generals i mesures específiques d'atenció de tots els alumnes en el centre. Aquestes unitats han d'atendre un màxim de 10 alumnes i un mínim de 5.

El fet d'assolir aquesta finalitat comportarà l'aplicació d'estratègies didàctiques i metodològiques a l'aula ordinària que resulten innovadores i suposen canvis i millores pel que fa a l'atenció dels alumnes del recurs USEE i també la resta en general. De la mateixa manera, s'enforteix la responsabilitat de tot l'equip docent en l'atenció i acompanyament als alumnes i permet avançar en la gestió de la diversitat d'alumnes des d'una perspectiva inclusiva.

Per a més informació, consulteu el document "[Unitats de suport a l'educació especial](#)".

2.4.3 Escolaritat compartida amb centres d'educació especial

En l'educació secundària obligatòria, per a aquells alumnes que requereixen l'escolaritat compartida entre un centre ordinari i un centre d'educació especial s'ha d'establir el que disposa l'apartat *Escolaritat compartida* del document "L'educació bàsica als centres d'educació especial".

2.5 Plans Individualitzats (PI)

En l'educació secundària, l'elaboració d'un pla individualitzat s'ha de fer de manera prescriptiva sempre que es tracti d'alumnes amb dictamen d'escolarització. Es podran fer plans individualitzats per als alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu, alumnes que es trobin en circumstàncies singulars o bé per al reconeixement de matèries per alumnes que simultaniegen estudis de música, dansa o esports.

Plans individualitzats a l'ESO

A) PI prescriptiu
Alumnes amb necessitats educatives especials (NEE) amb dictamen o informe de NEE de l'EAP per: discapacitat intel·lectual, pluridiscapacitat, discapacitat auditiva, discapacitat visual, discapacitat motriu, trastorn de l'espectre autista i trastorn de conducta.
Alumnes que fan ús del recurs UEC
B) PI per a alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE) o en altres situacions
PI per a alumnes amb trastorns d'aprenentatge (TA)
PI per a alumnes amb altes capacitats
PI per a alumnes de procedència estrangera: nous o amb suport lingüístic
PI per assolir les competències bàsiques de primària
PI per malaltia amb atenció hospitalària o domiciliària
PI per altres supòsits a valorar pel centre
C) PI per reconeixement de matèries a alumnes que simultaniegen música, dansa o esport
PI de reconeixement de simultaneïtat d'estudis de música o dansa i ESO
PI per a alumnes amb dedicació significativa a l'esport

Per concretar els plans individualitzats a l'ESO consulteu el document "Pla individualitzat".

2.5.1 Criteris generals

Un pla individualitzat (PI) és una eina per a la planificació de mesures, actuacions i suports per donar resposta a situacions singulars i complexes de determinats alumnes, a partir dels acords presos per part de l'equip docent que l'atén.

S'ha d'elaborar un pla individualitzat per a un alumne (article 6.3 de l'[Ordre EDU/295/2008](#)) quan es consideri que, per al seu progrés, són insuficients les adaptacions que s'han incorporat a la programació ordinària i les mesures de reforç o d'ampliació que s'han previst com a mesures generals. En la majoria dels casos és la

continuitat de les adaptacions fetes a l'educació primària.

El PI ha de recollir les mesures i suports que es duran a terme per donar una resposta educativa ajustada a les necessitats de l'alumne i ha d'estar subjecte a una avaluació contínua.

Consulteu el document "[Pla individualitzat](#)".

2.5.2 Avaluació, promoció i acreditació de l'alumne

En els documents oficials d'avaluació s'han de fer constar les mesures d'atenció a la diversitat adoptades i l'aplicació del pla individualitzat.

En finalitzar el curs, els professors que hagin impartit cadascuna de les matèries han d'atorgar a l'alumne la qualificació que correspongui, tenint en compte els seus plans individualitzats i els criteris d'avaluació establerts per a cada matèria. Correspon a l'equip docent decidir sobre la promoció de l'alumne en funció dels criteris acordats a l'inici de curs i explicitats en el pla individualitzat.

Consulteu el document "[Pla individualitzat](#)".

3 La transició entre etapes

El treball pedagògic compartit per facilitar la continuïtat educativa entre els cursos i les etapes és un factor d'èxit i de qualitat educativa. Els centres educatius han de preveure mecanismes de coordinació i traspàs d'informació en les transicions següents:

- a. De l'educació primària a l'educació secundària per garantir la continuïtat curricular i el seguiment personalitzat dels alumnes amb un plantejament de coherència pedagògica.
- b. Entre els diferents cursos de l'etapa.
- c. De l'educació secundària obligatòria a ensenyaments postobligatoris per afavorir la continuïtat formativa dels alumnes.

3.1 Mesures estratègiques per optimitzar el procés de transició a l'inici de l'educació secundària obligatòria i entre cursos

Per donar sentit al seguiment de l'evolució contínua dels alumnes en general i dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu en concret, al llarg de les etapes de primària i secundària, és fonamental que els equips directius facilitin als docents pertinents la seva participació en les actuacions que faciliten el trànsit dels alumnes entre les diferents etapes educatives. Trobareu orientacions respecte a les

actuacions que cal dur a terme als Documents d'organització i gestió de centres: "Coordinació entre primària i secundària" i "Orientació i acció tutorial a l'ESO".

A partir d'aquestes actuacions el centre docent de secundària disposarà de la informació facilitada pel centre de primària a fi de garantir una bona transició dels alumnes entre les etapes d'educació obligatòria.

En la configuració dels grups de 1r d'educació secundària cal considerar la informació i les orientacions que han facilitat els tutors de sisè de primària, els professionals dels equips d'atenció psicopedagògica i/o altres professionals especialistes que coneguin les característiques i les necessitats educatives dels alumnes. En la configuració dels grups cal procurar un equilibri pel que fa a variables diverses com les següents: nois/noies, repetidors, centres de procedència, alumnes diversos pel que fa a necessitats educatives específiques, altes capacitats, bon rendiment acadèmic i/o lideratge positiu.

La tutoria de 1r i 2n d'ESO té com a objectiu principal motivar l'alumne i implicar la seva família en el procés d'aprenentatge. L'assignació d'aquestes tutories requereix una atenció especial dins de l'organització i el funcionament del centre. El fet que el tutor o tutora de 1r d'ESO sigui el mateix que a 2n permet aprofundir en l'acompanyament de l'alumne dins de l'aula i del centre, per la qual cosa cal procurar mantenir la tutoria al llarg de dos cursos, sempre que sigui possible.

En qualsevol cas, cal garantir el traspàs de la informació de l'alumne en cada canvi de tutoria i cal tenir una atenció especial al traspàs de les dades relatives als alumnes amb necessitats educatives específiques. A tal efecte, el centre ha de disposar d'un registre o full de seguiment per recollir i traspassar la informació més rellevant de cada alumne d'un curs al següent i als ensenyaments postobligatoris. Aquest registre ha d'incloure, entre altres, les dades següents:

- a. Nivell d'assoliment dels aprenentatges.
- b. Mesures de suport i aprenentatge rebudes (específiques i/o extraordinàries)
- c. Interessos i expectatives de l'alumne.
- d. Habilitats de relació i socialització.

Correspon al tutor o tutora assignat a l'alumne la responsabilitat d'actualitzar i gestionar la informació continguda en el registre o full de seguiment acadèmic.

L'alumne i la família, o els tutors legals, han de rebre un consell orientador en finalitzar cada curs, fonamentat en la informació del registre o full de seguiment. Aquest consell l'emet l'equip docent amb les recomanacions de les propostes de mesures de suport per al curs següent, si escau.

La tutoria entre iguals, per part d'alumnes de segon cicle que acompanyen i orienten els alumnes de 1r en el procés d'adaptació, suposa una altra mesura d'èxit en la transició entre primària i secundària. De la mateixa manera, la implicació dels membres

de l'equip directiu en les classes de 1r permet copsar de manera directa la dinàmica dels grups, el procés d'adaptació, el nivell d'assoliment de les competències i les possibles necessitats educatives específiques dels alumnes.

3.2 Mesures estratègiques per optimitzar el procés de transició de l'educació secundària obligatòria a la postobligatòria

Per donar sentit al seguiment de l'evolució contínua dels alumnes entre l'educació secundària obligatòria i els ensenyaments postobligatoris, cal que els equips directius facilitin als docents responsables la participació en les actuacions de seguiment dels alumnes en aquest trànsit.

Al llarg de l'escolaritat en l'etapa d'ensenyament secundari, cal haver recollit i traspasat d'un curs a l'altre la informació de cada alumne a través de l'expedient i el registre o full de seguiment acadèmic.

En finalitzar l'escolarització de l'alumne, l'equip docent ha d'emetre un consell orientador, que ha d'incloure una orientació específica amb relació al seu itinerari formatiu i/o professionalitzador.

4 Avaluació

4.1 Proves externes d'avaluació de les competències bàsiques

En el curs 2015-2016 es faran les proves d'avaluació de l'educació secundària obligatòria (4t curs d'ESO) que organitza el Consell Superior de l'Avaluació de Catalunya. Les proves s'aplicaran els dies 16 i 17 de febrer de 2016. Per aquest motiu, el centre no ha de programar, per als alumnes de 4t curs d'ESO, cap activitat que s'hagi de fer fora del centre durant aquests dies.

D'altra banda, els dies 4 i 5 de maig de 2016 es preveu aplicar les proves d'avaluació de l'educació primària (6è curs), que poden requerir la participació de professors d'educació secundària.

4.2 Avaluació d'alumnes de l'etapa d'ESO

La regulació de l'avaluació dels alumnes de l'ESO es preveu a l'[Ordre EDU/295/2008](#), de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària.

Atès que es preveu que en el curs 2015-2016 les activitats i/o proves extraordinàries de recuperació a l'ESO, establertes en l'article 19.3 del [Decret 143/2007](#), de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, es facin l'1 i 2 de setembre de 2016, els centres han de preveure en l'organització de

les activitats del curs, la realització d'aquestes proves en les dates indicades i les posteriors sessions d'avaluació final de curs, d'acord amb el que estableix l'[Ordre ENS/56/2012](#), de 8 de març.

En la decisió sobre l'avaluació de cada alumne cal que intervingui només els professors de les matèries que l'alumne hagi cursat en aquest curs.

Els criteris generals d'avaluació concretats en el projecte educatiu, i els que s'aplicaran en l'avaluació dels aprenentatges i per decidir si l'alumne passa de curs, han de ser públics i els centres educatius n'han d'informar les famílies i els alumnes.

Específicament, cada família i cada alumne han de ser conscients de les activitats de recuperació que l'alumne ha de fer a l'estiu i dels objectius que ha d'assolir, perquè tant l'alumne com la família es puguin comprometre en el procés d'aprenentatge.

En aquest sentit, cal considerar els aspectes recollits al document "[Document d'orientació sobre l'avaluació a l'ESO](#)", que es pot consultar al web de la XTEC (apartat Currículum i orientació).

L'alumne ha d'estar informat en tot moment del seu progrés per tal d'orientar el seu rendiment cap a l'èxit escolar, i ha de poder prendre, amb l'ajut dels professors, decisions per millorar. De la mateixa manera, les famílies han de tenir informacions sobre el procés d'aprenentatge dels fills i rebre orientacions, en el marc de la carta de compromís educatiu, per ajudar-los a millorar, amb pautes de treball per a l'alumne per aplicar en l'àmbit familiar i amb el seguiment d'aquest treball per part de les famílies.

Els butlletins de qualificacions són un element habitual de comunicació entre les famílies i els centres. En els butlletins, els resultats quantitatius de l'avaluació han d'acompanyar-se amb orientacions qualitatives que permetin a les famílies i als alumnes trobar, en col·laboració amb els docents, estratègies per aconseguir millorar-ne els aprenentatges. És prescriptiu que els centres facin arribar a les famílies la informació corresponent a les diverses sessions d'avaluació i és recomanable que aquest intercanvi d'informació s'ampliï a altres moments del trimestre. Altres informacions sobre el seguiment de l'alumne es poden vehicular per mitjà d'entorns virtuals.

Els documents oficials de l'avaluació s'han de conservar en el centre a disposició de la Inspecció d'Educació per a possibles comprovacions.

El material que hagi pogut contribuir a atorgar les qualificacions durant el curs (proves escrites, treballs, quaderns de pràctiques, etc.) és convenient lliurar-lo als alumnes i fer-ne un retorn adequat, perquè es pugui utilitzar com una eina més en el procés d'aprenentatge de l'alumne. Per tal de garantir el dret a la revisió de qualificacions, l'alumne ha de conservar fins a final de curs el material que se li lliuri i que hagi contribuït a la seva avaluació continuada. També, amb aquesta finalitat, els professors han de conservar el seu registre de qualificacions i el material d'avaluació que no s'hagi lliurat a l'alumne (com ara el que s'hagi utilitzat en les avaluacions extraordinàries).

Quan en un centre educatiu hi hagi matriculats alumnes que temporalment es trobin en situació d'escolarització singular, com ara les escolaritzacions compartides entre centre

ordinari i centre d'educació especial, la realització d'activitats complementàries en unitats d'escolarització compartida (UEC), l'atenció educativa en aules hospitalàries o l'atenció educativa domiciliària, o bé internats en centres educatius del Departament de Justícia, l'equip directiu i el tutor o tutora de l'alumne del centre on està matriculat han d'establir els procediments necessaris per fer-ne el seguiment acadèmic i l'avaluació.

L'assoliment de les competències bàsiques des de tots els àmbits i l'avaluació, com a observació i diagnòstic del progrés dels aprenentatges de l'alumne, necessiten la integració de les aportacions de tots els professors que imparteixen docència a un mateix alumne. Aquesta necessitat justifica també la conveniència de limitar, particularment a 1r i 2n curs d'ESO, el nombre de professors diferents que han de tenir aquests alumnes.

L'avaluació inicial és prescriptiva durant el primer trimestre a 1r i a 4t. En l'avaluació inicial de 1r cal incloure la valoració qualitativa de l'assoliment de les competències de 6è de primària. (Consulteu el document "Coordinació primària-secundària").

A l'alumne que superi l'etapa se li ha de calcular la qualificació mitjana de l'ESO, definida a l'article 15 de l'Ordre EDU/295/2008.

Les instruccions per calcular la qualificació mitjana de l'educació secundària obligatòria mostren amb detall el procediment de càlcul d'aquesta mitjana.

L'avaluació dels alumnes de 1r i 3r d'ESO s'ha de fer d'acord amb allò que estableix l'ordre d'avaluació corresponent.

Certificat oficial d'estudis obligatoris per als alumnes que no han completat l'ESO

D'acord amb l'article 14.6 de l'Ordre EDU/295/2008, de 13 de juny, sobre l'avaluació a l'ESO i d'acord amb el que estableix el nou article 15 bis del [Reial decret 1631/2006](#), de 29 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims corresponents a l'educació secundària obligatòria, segons la redacció feta pel [Reial decret 1146/2011](#), de 29 de juliol, a l'alumne que no obtingui el títol de graduat en educació secundària obligatòria, se li ha d'expedir un certificat oficial d'estudis obligatoris, en què han de constar, com a mínim, els elements següents:

- a. Historial acadèmic de l'alumne.
- b. Informe de l'equip docent de l'últim curs escolar en què hagi estat matriculat, en què s'indiqui el nivell d'adquisició de les competències bàsiques.
- c. Informe de l'equip docent de l'últim curs escolar en què hagi estat matriculat, en què s'indiqui la formació complementària que hauria de cursar l'alumne per obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria.

Al Catàleg de models del Portal de centre del Departament i del Portal de centre d'altres titularitats es pot descarregar el model del certificat oficial d'estudis obligatoris.

4.3 Reclamacions motivades per les qualificacions de l'ESO

D'acord amb l'[article 21.2 d i e](#) de la Llei 12/2009, d'educació, i el [Decret 279/2006](#), de 4 de juliol, els alumnes o els pares o tutors legals, en el cas que siguin menors d'edat, tenen dret a sol·licitar aclariments per part dels professors respecte de les qualificacions trimestrals o finals, així com a reclamar contra les decisions i qualificacions que, com a resultat del procés d'avaluació, s'adoptin al final d'un curs o de l'etapa.

Reclamacions per qualificacions obtingudes al llarg del curs d'ESO

Si les normes d'organització i funcionament del centre no ho disposen altrament, les reclamacions a les qualificacions obtingudes al llarg del curs, si no es resolen directament entre el professor o professora i l'alumne afectats, s'han de presentar al tutor o tutora, el qual les traslladarà al departament, seminari o òrgan equivalent que correspongui per tal que s'estudiïn. En tot cas, la resolució definitiva correspon al professor o professora i la reclamació i la resolució adoptada s'han de fer constar en el llibre d'actes del departament o seminari, o registre documental amb funció equivalent, i s'han de comunicar a l'equip docent del grup corresponent.

Reclamacions per qualificacions finals d'ESO

Per a les qualificacions finals de curs el centre ha d'establir un dia, posterior a la realització de les avaluacions finals de juny i de setembre, en què els professors estudiaran i resoldran les possibles reclamacions.

Si l'alumne no està d'acord amb la resolució dels professors quant a les qualificacions de les matèries, podrà reiterar la reclamació en un escrit adreçat al director o directora, que ha de presentar el mateix dia o l'endemà. També es podran adreçar directament al director o directora, en el mateix termini, reclamacions contra les decisions relatives a la promoció de curs o l'acreditació final d'etapa.

Un cop presentada la reclamació al director o directora, cal seguir la tramitació següent:

- a. Si la reclamació es refereix a la qualificació de matèries, el director o directora l'ha de traslladar al departament, seminari o òrgan equivalent que correspongui, per tal que, en reunió convocada a tal fi, estudiï si la qualificació s'ha atorgat d'acord amb els criteris d'avaluació establerts i formuli la proposta pertinent. Si consta només d'un o dos membres, l'òrgan s'ha d'ampliar, fins a tres, amb els professors que el director o directora designi (entre els professors d'altres matèries del mateix àmbit o entre els càrrecs directius). Les reclamacions formulades i la seva proposta raonada de resolució s'han de fer constar en el llibre d'actes del departament o seminari, o en el registre documental de funció equivalent.
- b. Vista la proposta formulada per l'òrgan i l'acta de la sessió d'avaluació en què l'equip docent va atorgar les qualificacions finals, el director o directora podrà resoldre directament la reclamació, o bé convocar una nova reunió de l'equip

docent. En aquest últim cas ha de resoldre tenint en compte els elements abans esmentats i de la proposta que faci l'equip docent en la reunió extraordinària, les deliberacions del qual han de constar en una acta singular elaborada a aquest efecte.

- c. Si la reclamació es refereix a decisions sobre la promoció de curs o acreditació final de l'etapa, el director o directora podrà resoldre directament la reclamació en vista de l'acta de la sessió d'avaluació en què l'equip docent va atorgar les qualificacions finals, o bé convocar una nova reunió de l'equip docent. En aquest últim cas, ha de resoldre en vista de l'acta de la sessió d'avaluació en què l'equip docent va atorgar les qualificacions finals i de la proposta que formuli l'equip docent en la reunió extraordinària, les deliberacions del qual també han de constar a l'acta elaborada a aquest efecte. També ha de tenir en compte, si escau, la documentació generada en el cas que l'alumne hagi presentat prèviament un recurs contra les qualificacions finals de les matèries, el procediment del qual ha quedat descrit a l'apartat a.
- d. La resolució del director o directora s'ha de notificar a l'interessat. En el cas que la reclamació sigui acceptada, cal modificar, en diligència signada pel director o directora, l'acta d'avaluació corresponent; la modificació s'ha de comunicar a l'equip docent del grup.
- e. Contra la resolució que el director o directora doni a la reclamació l'alumne o, si aquest és menor d'edat, el pare, mare o tutor o tutora legal, podrà recórrer davant el director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, davant de l'òrgan competent del Consorci d'Educació, mitjançant un escrit que ha de presentar per mitjà del director o directora del centre, en el termini de cinc dies hàbils a comptar de l'endemà de la notificació de la resolució. Aquesta possibilitat s'ha de fer constar en la notificació de resolució que el centre fa arribar a l'interessat.

En el cas que l'interessat presenti un recurs contra la resolució del centre, el director o directora l'ha de trametre en els tres dies hàbils següents als serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al Consorci d'Educació, juntament amb la documentació següent:

- a. còpia de la reclamació adreçada al director o directora del centre,
- b. còpia de l'acta final d'avaluació del grup a què pertany l'alumne,
- c. còpia de l'acta de les reunions en què s'hagi analitzat la reclamació,
- d. còpia de la resolució del director o directora del centre,
- e. còpia de les qualificacions trimestrals i finals obtingudes per l'alumne al llarg de l'etapa,
- f. qualsevol altra documentació que, per iniciativa del director o directora o a petició de l'interessat, es consideri pertinent adjuntar.

La Inspecció d'Educació elaborarà un informe que ha d'incloure tant els aspectes procedimentals seguits en el tractament de la reclamació com el fons de la qüestió reclamada. Quan de l'informe i de la documentació, se'n desprèn la conveniència de revisar la qualificació o el procediment d'avaluació, si el director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, l'òrgan competent del Consorci d'Educació ho considera necessari, pot encarregar aquesta tasca a una comissió, formada per un professor o professora del centre que no hagi estat responsable directe de la qualificació objecte de reclamació (proposat pel director o directora del centre), un professor o professora d'un altre centre i un inspector o inspectora (proposat per la Inspecció d'Educació). D'acord amb l'informe de la Inspecció i, si escau, de la comissió, el director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, l'òrgan competent del Consorci d'Educació ho resoldrà definitivament, amb notificació a l'interessat, per mitjà del director o directora del centre.

En el cas que la reclamació sigui acceptada, cal modificar, en diligència signada pel director o directora, l'acta d'avaluació corresponent, i la modificació s'ha de comunicar a l'equip docent del grup.

A fi que les tramitacions anteriors siguin factibles, cal que els professors mantinguin un registre de tots els elements que han utilitzat per avaluar i cal que conservin en el centre, o que hagin retornat als alumnes (que els han de conservar fins a final de curs), tots els elements escrits que hagin contribuït a l'avaluació continuada.

Els exercicis escrits que no s'hagin retornat als alumnes i les proves extraordinàries, si escau, s'han de conservar fins al 30 de setembre de 2016. Transcorregut aquest termini, i si no estan relacionats amb la tramitació d'expedients de reclamació de qualificacions, podran ser destruïts, o retornats als alumnes si aquests així ho havien demanat prèviament.

Properament, el Departament d'Ensenyament publicarà una ordre d'avaluació que completarà aquesta informació.

5 Normativa d'aplicació (concreció i desenvolupament del currículum de l'ESO)

A més de les disposicions publicades al DOGC, a l'apartat Currículum i Orientació > [Normativa](#) de l'XTEC estan disponibles la totalitat de circulars i orientacions curriculars i d'avaluació d'educació secundària obligatòria.

Currículum d'ESO

- [Decret 143/2007](#), de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria (DOGC núm. 4915, 29.6.2007). Correcció d'errada en el DOGC núm. 5515, de 27.11.2009. Modificat pel [Decret 51/2012](#), de 22 de maig (DOGC núm. 6135, de 24.5.2012).
- [Resolució ENS/1432/2013](#), de 27 de juny, relativa a les matèries d'educació secundària obligatòria i batxillerat dels centres educatius que es poden cursar en la modalitat d'educació no presencial (DOGC núm. 6409, de 3.7.2013).

- [Resolució ENS/1252/2014](#), de 30 de maig, per la qual es modifica la Resolució ENS/1432/2013, de 27 de juny, relativa a les matèries d'educació secundària obligatòria i batxillerat dels centres educatius que es poden cursar en la modalitat d'educació no presencial (DOGC núm. 6639, de 6.6.2014).
- [Resolució ENS/1790/2014](#), de 23 de juliol, de modificació de la Resolució ENS/1432/2013, de 27 de juny, relativa a les matèries d'educació secundària obligatòria i batxillerat dels centres educatius que es poden cursar en la modalitat d'educació no presencial, per incorporar la matèria optativa de llengua i cultura occitanes (DOGC núm. 6675, de 30.7.2014).

Avaluació d'alumnes

- [Ordre EDU/295/2008](#), de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària obligatòria (DOGC núm. 5155, de 18.6.2008). Modificada per l'[Ordre ENS/56/2012](#), de 8 de març (DOGC núm. 6088, de 15.3.2012).
- [Resolució EDU/3445/2009](#), de 2 de desembre, per la qual es regula la convocatòria anual de les proves per a l'obtenció del títol de graduat en educació secundària obligatòria per a l'alumnat que no l'hagi obtingut en finalitzar l'etapa esmentada (DOGC núm. 5523, de 10.12.2009).

Atenció a la diversitat

- [Llei 1/1998](#), de 7 de gener, de política lingüística (DOGC núm. 2553, de 9.1.1998)
- [Resolució ENS/1544/2013](#), de 10 de juliol, de l'atenció educativa a l'alumnat amb trastorns de l'aprenentatge (DOGC núm. 6419, de 17.7.2013).
- [Resolució ENS/1543/2013](#), de 10 de juliol, de l'atenció educativa a l'alumnat amb altes capacitats (DOGC núm. 6419, de 17.7.2013).
- [Resolució de 7 de maig de 2014](#), per la qual es donen instruccions per a l'organització del Programa intensiu de millora (PIM) adreçat a l'alumnat de primer i segon curs d'educació secundària obligatòria en els centres educatius públics.

Equivalència d'estudis

- [Ordre EDU/1603/2009](#), de 10 de juny, per la qual s'estableixen equivalències amb els títols de graduat en educació secundària obligatòria i de batxiller regulats en la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 146, de 17.6.2009).
- [Ordre EDU/520/2011](#), de 7 de març, per la qual es modifica l'ordre EDU/1603/2009, de 10 de juny, per la qual s'estableixen equivalències amb els títols de graduat en educació secundària obligatòria i de batxiller regulats en la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 62, de 14.3.2011).